

World Blend Café goes Cineblend – 5 februari 2008

Door Kiek Bosch

Hoe je muziek in beeld kunt brengen en deze twee media kunt inzetten om een verhaal te vertellen zagen we op 5 februari. Drie gastsprekers, Rob Boonzajer Flaes, Heddy Honigmann en Simon Broughton, toonden ons hun manieren. Aan elkaar vastgeplakt door de vrolijke presentatie van Mike en Thomas -zonder piano- Stan Rijven en Eddy Appels bleek dit een zeer interessante avond op te leveren. De sprekers maken allen documentaires met muziek als grote hoofdrol. Boonzajer Flaes voor de antropologische wetenschap, Heddy Honigmann voor de innerlijke zoektocht, Simon Broughton voor het commerciële BBC publiek. Door de fragmenten en de verhalen van de gastsprekers zagen we hun verschillende invalshoeken, interesses, doelen en ervaringen. Een beeldenreeks van muzieksoorten, werelddelen, dansen en muzikanten werd aan ons getoond. Europese polka, klassieke strijkmuziek, rock, Fado, Afghaanse volksmuziek, het kwam allemaal aan ons voorbij. Muziek en beeld, een duurzame en waardevolle relatie.

De avond begon met een betoog over de trends van de laatste 30 à 40 jaar in de etnologie en de visuele antropologie. Rob Boonzajer Flaes wist een behoorlijk uitgebreide beschrijving te presenteren over de verschuiving van aandacht op drie verschillende vlakken. Vroeger werd er ten eerste vooral de muziek bestudeerd en in beeld gebracht terwijl pas later de muzikant zelf ook een rol kreeg: Hoe is zijn leven? Hoe beleeft hij de muziek? Wat zijn zijn ideeën over de muziek?

Als tweede verschuiving noemde hij de bestudering van muziek als high arts naar een cultuur van het volk. Denk aan de opvoering van muziek; vroeger betaalde een rijke heer, later bepaalde (en betaalde) het publiek de muziek die getoond zou moeten worden. De derde verschuiving heeft te maken met het feit dat de muziek die bestudeerd werd authentiek moest zijn (en als die er niet was maakte men het er wel van), terwijl later juist de veranderende werking van muziek (creolisering) een middelpunt van bestudering werd.

Boonzajer Flaes ging zelf in zijn onderzoeken het liefst op pad om de gemeenschappelijke bron van verschillende stijlen te ontdekken. Een fragment uit zijn documentaire Polka liet zien hoe hij dat deed. Met zijn eigen accordeon in de aanslag filmde hij en speelde hij samen met een accordeonist die de Polka speelde zoals bekend in Oostenrijk/zuid-Duitsland. Vervolgens liet hij deze opnames in Texas zien en filmde daar de reacties. We zagen de muzikanten in Texas lachen en klooiën en uiteindelijk de Europese Polka spelen. Interessant was ook dat Rob Boonzajer Flaes niet alleen beeld gebruikte om iets te laten zien aan de kijker, ook vroeg hij de muzikanten zelf hoe ze verbeeld zouden moeten worden. De Oostenrijkers waren pas tevreden met een beeld waarin de omgeving ook getoond werd, met kerststukjes en materiële kitsch om de sociale status te tonen. De muzikanten in Texas wilden daarentegen een close-up totdat alleen een stukje van de hand en de toetsen te zien waren; voor hen het belangrijkste van de muziek. Muzikanten in Texas moeten gewoon snel en goed kunnen spelen, hoe dat bereikt wordt, speelt geen rol.

Heddy Honigmann, de tweede spreekster, gebruikt muziek en beeld vooral om gevoelens en emoties op te rakelen en zichtbaar te maken. Ze laat op een prachtige wijze haar personages praten over herinneringen, geuren of gevoelens van verbanning door de

vervoering van muziek. In het eerste fragment uit de film *Ondergronds Orkest* (1998) zagen we een Roemeense vader, verbannen uit zijn vaderland om een betere toekomst voor zijn kinderen te creëren, met zijn zoon een klassiek stuk spelen in hun huis in Parijs. De film gaat over de verschillende muzikanten die in de metro hun brood verdienen. Nadat de crew een verbod had gekregen om opnames in de metro te maken, verplaatsten ze zich naar de woningen van de muzikanten. Achter het samenspel van de vader en zoon spelen de gevoelens van de herinnering, de verlangens en de dromen van de verschillende generaties.

In een fragment uit *Crazy* wordt een veteraan gefilmd die naar het nummer *Knocking on Heaven's Door* luistert. Door het horen van dit nummer van Guns 'n Roses is hij in z'n gedachten weer terug in Bosnië en komen zijn gevoelens zichtbaar weer naar boven. In een lang shot in de woonkamer waarin niet geknipt is, kwamen we als kijkers dicht bij het gevoel van de Brabantse man die met zo'n emotionele bagage het gewone leven thuis weer op moet pakken.

Het derde fragment kwam uit de film *Dame la Mano* (2003). Een aantal personages van een Cubaanse gemeenschap in New Jersey en New York bereiden zich voor op een feest met hun eigen Afro-Cubaanse muziek. Voor hen een tweeënhalf uur durend spektakel dat hun leven met het dagelijkse zware en laagbetaalde werk doet vergeten. We zagen een mollige zwarte vrouw die een witte pruik opzet en mooi maakt, haar jurk aantrekt en zich later extatisch vermaakt. Een feest met veel mensen met veel muziek en dans. Heddy Honigmann zat bij tijd en wijle zo verdiept in haar eigen herinneringen en emoties door het zien van de films, dat ze gewoon vergat dat ze Engels moest praten omdat Simon Broughton, Brit en laatste gastspreker van de avond, in de zaal zat.

Deze filmmaker, producer, muzikant en uitgever van het tijdschrift *Songlines* sloot de avond af met nog een aantal interessante fragmenten en verhalen. Voor hem is het vooral de uitdaging hoe je met behulp van beeld (ook print) en muziek steeds verschillende verhalen kunt vertellen. Muziek communiceert, hij stelt als voorbeeld het feit dat mensen totaal gefascineerd kunnen raken van muziek terwijl ze de tekst niet begrijpen. Muziek zelf raakt en communiceert daardoor op een ander vlak dan gesproken woord. Omdat hij zijn films vooral voor de BBC maakt, voor een commerciële publiek dat elk moment door kan zappen, moet Simon Broughton er vooral op letten dat kijkers elk moment geboeid blijven.

Zijn eerste fragment kwam van de film *Breaking the Silence* (2002) over de Afghaanse reguliere volksmuziek die weer uit alle hoeken tevoorschijn kwam na de val van de Taliban. De eerste drie minuten van deze film tonen een concert in een oud gebouw in Kabul met een zanger die vol liefde over zijn vaderland zingt. Het publiek applaudisseert voorzichtig en kijkt vol verrukking naar de zanger die hun gevoelens vertolkt. Op markten wordt het stof van een oude bandrecorder geblazen en wordt gretig gegrabbeld tussen cassettebandjes die opnieuw verkocht kunnen worden. Oude instrumenten worden getoond, kapot getrapt door de Taliban.

In het tweede fragment zagen we Sufi-dansers met hun lange witte rokken en hoge rechte mutsen dansen op de klanken van het orkest. Het is een fragment uit de film *Sufi soul: The Mystical Music of Islam* over de muziek en dans geïnspireerd op de romantische poëzie van de mystieke dichter Jalalludin Rumi (1207-1273). Op verschillende plaatsen binnen de Islamitische wereld van India tot Iran, van Turkije tot Afghanistan worden de muzikanten en de dansers in beeld gebracht. Wij zagen een optreden in Konya, de stad in Turkije waar de

beroemde poëet begraven ligt. De dansers draaien urenlang rond zonder om te vallen en brengen zichzelf zo in religieuze extase op de klanken van de muziek.

Het laatste fragment bracht ons naar Lissabon, de stad van de Fado. De hoofdpersoon Mariza is een Fado-zangeres die in deze moderne tijd een internationale faam kent. We zagen stukjes uit deze documentaire: een optreden in een klein kroegje in Lissabon, beelden van de mensen op straat en in hun huizen, van trams door de kleine straten, de haven en een recent optreden in een grote zaal ergens in Europa. De nieuwe diva van de Fado is een onderdeel van de doorgaande geschiedenis van een oude traditie van Lissabon die nog steeds levend blijft.

Met zoveel afwisseling qua muziek en beeld is gebleken dat de combinatie van Cineblend en Worldblend Café een vruchtbare combinatie is. Film en muziek zijn twee prachtige media om mensen in beweging te krijgen. Het levert mooie beelden, mooie mensen, mooie muziek en mooie verhalen op. Want ook de drie gastsprekers van deze avond waren zeker goed gekozen. Hun commentaren waren zo gevarieerd over waar het was, hoe het daar was, wat er gebeurde, welke beslissingen ze moesten nemen en wat het was geworden. Alle drie delen ze dezelfde passies, maar verschillen de punten die voor hen belangrijk of opmerkelijk zijn. Reden genoeg om uit te zien naar en te hopen op een vervolg.